

VENDIM
Nr. 16, datë 23.3.2023

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Holta Zaçaj	kryetare;
Marsida Xhaferllari	anëtare;
Fiona Papajorgji	anëtare;
Elsa Toska	anëtare;
Sonila Bejtja	anëtare;
Ilir Toska	anëtar;
Genti Ibrahim	anëtar;
Marjana Semini	anëtare;
Sandër Beci	anëtar,

me sekretare Belma Lleshi, në datën 23.3.2023 mori në shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve çështjen nr. 4 (D) 2022 të Regjistrit Themeltar, që u përket:

KËRKUESE: Drita Shpendi

SUBJEKTE TË INTERESUARA: Këshilli i Ministrave, Ministria e Financave dhe Ekonomisë, Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë, Autoriteti Rrugor Shqiptar

OBJEKTI: Shfuqizimi i vendimeve nr. 4018, datë 11.7.2014, të Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë; nr. 3913, datë 23.10.2014, të Gjykatës Administrative të Apelit; nr. 00-2022-1038, datë 12.5.2022, të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë, si të papajtueshme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

BAZA LIGJORE: Nenet 4, 11, 15, 17, 41, 42, 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë; ligji nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar (*ligji nr. 8577/2000*).

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatorin e çështjes Sandër Beci, mori në shqyrtim pretendimet me shkrim të kërkuases, e cila ka kërkuar pranimin e kërkesës, parashtrimet me shkrim të subjekteve të interesuara, Këshillit të Ministrave, Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë (*MIE*) dhe Autoritetit Rrugor Shqiptar (*ARRSH*), që kanë kërkuar rrëzimin e kërkesës, konstatoi mungesën e prapësimeve me shkrim të subjektit të interesuar, Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë (*MFE*), si dhe diskutoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

Rrethanat e çështjes

1. Kërkuësja Drita Shpendi (*kërkuësja*) është pronare e pasurisë nr. 8/258, zona kadastrale 8270, të llojit truall, me sipërfaqe 200 m², të regjistruar në Zyrën Vendore të Pasurive të Paluajtshme (*ZVRPP*), Tiranë. Këshilli i Ministrave, me qëllim ndërtimin e segmentit rrugor Unaza e Madhe e Tiranës, me VKM-në nr. 408, datë 8.6.2011, “Për shpronësimet publike të pronarëve të pasurive të paluajtshme pronë private që preken nga ndërtimi i segmentit rrugor Unaza e Madhe e Tiranës” (*VKM nr. 408/2011*), bazuar në ligjin nr. 8561, datë 22.12.1999, “Për shpronësimin dhe marrjen në

përdorim të përkohshëm të pasurisë pronë private për interes publik” (*ligji nr. 8561/1999*), ka shpronësuar, për interes publik, pasuritë e paluajtshme që preken nga ndërtimi i këtij segmenti rrugor, duke parashikuar edhe masën e shpërblimit të pronarëve të tyre. Pjesë e tyre është edhe pasuria e paluajtshme, tokë truall, në pronësi të kërkuësës, vlera e shpërblimit, për të cilën, sipas VKM-së është 196,135.6 lekë.

2. Në vijim, me VKM-në nr. 129, datë 22.2.2012, “Për shpronësimet publike të pronarëve të pasurive të paluajtshme pronë private që preken nga ndërtimi i segmentit rrugor Unaza e Madhe e Tiranës” (*VKM nr. 129/2012*), kërkuësja është shpronësuar për interes publik edhe për një sipërfaqe tokë truall prej 52 m², në vlerën 443,430 lekë.

3. VKM-ja nr. 408/2011 është botuar në Fletoren Zyrtare nr. 85, datë 21.6.2011, kurse VKM-ja nr. 129/2012 është botuar në Fletoren Zyrtare nr. 24, datë 24.3.2012.

4. Në datën 10.7.2012 kërkuësja ka pohuar se në llogarinë e saj bankare ka kaluar vlera e shpërblimit të truallit të shpronësuar përmes VKM-ve si më lart.

5. Kërkuësja, duke mos qenë dakord me masën e shpërblimit si më sipër, në datën 23.7.2012 i është drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë me padi me objekt: “*Pagimi i dëmshpërblimit të truallit të shpronësuar për interes publik me VKM-në nr. 408, datë 8.6.2011 dhe VKM-në nr. 129, datë 12.2.2012 në vlerë difference prej 1.749.038 lekë.*”. Kjo e fundit, me vendimin nr. 1127, datë 29.1.2019, ka shpallur moskompetencën lëndore dhe ia ka dërguar aktet Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë.

6. Gjatë veprimeve përgatitore, në datën 11.10.2012, përfaqësuesi i kërkuësës ka paraqitur një kërkesë me shkrim *për saktësimin e objektit të padisë* sipas formulimit: “*Anulimin e pjeshëm të VKM-së nr. 408, datë 8.6.2011 dhe VKM-së nr. 129, datë 12.2.2012, “Për shpronësimin për interes publik të pronarëve të pasurive të paluajtshme pronë private që preken nga ndërtimi i segmentit rrugor Unaza e Madhe e Tiranës” lidhur me masën e shpërblimit për sa i përket vlerës së shpronësimit. Detyrimin e të paditurve për pagimin e vlerës së shpërblimit për shpronësim sipas VKM-së nr. 187, datë 6.3.2013 (sipas së cilës çmimi i truallit në Zonën Kadastrale 8270 është 120,000 lekë m²) në shumën 836,0437 lekësh (diferencë e papaguar).*”. Kjo kërkesë është pranuar nga gjykata, duke vijuar shqyrtimin e çështjes referuar objektit të saktësuar të padisë, gjatë të cilit ka administruar provat e paraqitura nga palët, përfshirë edhe një aktekspertim vlerësues të pasurisë së paluajtshme.

7. Në përfundim të gjykimit, Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë, me vendimin nr. 4018, datë 11.7.2014, ka vendosur rrëzimin e kërkesëpadisë së paditëses Drita Shpendi, si të pabazuar në ligj. Në këtë rast gjykata ka pranuar se padia është paraqitur brenda afatit ligjor 30-ditor, sipas nenit 24 të ligjit nr. 8561, datë 22.12.1999, “Për shpronësimet dhe marrjen në përdorim të përkohshëm të pasurisë pronë private për interes publik” (*ligji nr. 8561/1999*), duke evidentuar se për kërkuësen nuk ka asnjë njoftim të drejtpërdrejtë për aktet e shpronësimit objekt padie. Në lidhje me këtë arsyetim gjykata ka hedhur poshtë prapësimin e të paditurit (subjektit të interesuar), ARRSH-së. Në vijim, gjykata ka shqyrtuar në themel pretendimet e kërkuësës, duke arritur në përfundimin se ato janë të pabazuara, me arsyetimin se përcaktimi i vlerës së shpërblimit duhej të bëhej referuar parashikimeve të ligjit dhe akteve nënligjore që kanë qenë në fuqi në kohën e shpronësimit. Sipas gjykatës, VKM-ja nr. 187, datë 6.3.2013 (*VKM nr. 187/2013*), në bazë të të cilit llogaritej vlera e shpronësimit të pronës së kërkuësës, ka dalë më vonë dhe nuk ka efekt prapaveprues. Për rrjedhojë, pretendimi i kërkuësës për masën e shpërblimit është i pabazuar. Gjykata ka vërejtur se në kushtet kur nga paditësja nuk kishte një kërkim të shprehur, referuar aktit nënligjor të kohës së shpronësimit, siç mund të ishte VKM-ja nr. 1620, datë 26.11.2008, “Për miratimin e çmimeve të trojeve që ndodhen në të gjitha bashkitë dhe në disa komuna” (*VKM nr. 1620/2008*), ajo nuk mund të dilte tej kërimit të saj dhe të shprehej referuar këtij akti nënligjor.

8. Kërkuesja ka paraqitur ankim kundër vendimit të Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë, duke pretenduar se ky vendim është i padrejtë dhe në kundërshtim me ligjin material e procedural. Sipas saj, ajo nuk ka pasur asnjë njoftim për procedurat e shpronësimit dhe se masa e përcaktuar e shpërblimit është vendosur në kundërshtim me ligjin dhe aktet nënligjore në zbatim të tij. *Themeli i kërimit të saj ka qenë shpërblimi i drejtë për shpronësimin e pasurisë dhe gjykata kishte në dispozicion tre variante për ta vlerësuar atë: ose të vendoste sipas VKM-së që ka qenë në fuqi në kohën e shpronësimit; ose të jepte vlerën e tregut; ose të vendoste me çmimet aktuale fiskale.*

9. Mbi ankimin e kërkueses, Gjykata Administrative e Apelit, në dhomën e këshillimit, me vendimin nr. 3913, datë 23.10.2014, ka vendosur lënien në fuqi të vendimit të gjykatës së shkallës së parë, por me arsyetim të ndryshëm. Ajo gjykatë ka vënë në diskutim kryesisht afatin e paraqitjes së padisë, duke arritur në përfundimin e paraqitjes së saj tej afatit ligjor 30-ditor, sipas nenit 24 të ligjit nr. 8561/1999. Mbi këtë bazë, gjykata e apelit e ka gjetur të drejtë përfundimin e arritur nga gjykata e shkallës së parë për rrëzimin e padisë.

10. Kundër vendimit të Gjykatës Administrative të Apelit kërkuesja ka paraqitur rekurs në Gjykatën e Lartë, duke pretenduar, ndër të tjera, se në kundërshtim me *nenin 31 të Kodit të Procedurës Civile (KPC)*, *gjykatat nuk janë shprehur për themelin e kërimeve të saj lidhur me shpërblimin e drejtë për shpronësimin e pasurisë, duke mos zhvilluar një proces të rregullt ligjor. Gjykata Administrative e Apelit, edhe pse ka lënë në fuqi vendimin e gjykatës së shkallës së parë, ka arsyetuar se kërkesa është paraqitur jashtë afatit ligjor, duke iu referuar saktësisht të objektit të padisë, arsyetim që, sipas kërkueses, është alogjik dhe në kundërshtim me ligjin, pasi thelbi i padisë ka qenë kundërshtimi i dy VKM-ve, me të cilat është caktuar një vlerë shpronësimi e padrejtë, ndërkohë që saktësimi i objektit të padisë është bërë me orientimin e gjykatës së shkallës së parë, dhe nuk mund të barazohej me paraqitjen e një padie të re. Gjykata e apelit, nga njëra anë, pranon se dëmshpërblimi për kërkuesen është depozituar në datën 10.7.2012 dhe padia është paraqitur në datën 23.7.2012, nga ana tjetër nuk e pranon atë, me arsyetimin se është paraqitur jashtë afatit ligjor 30-ditor.*

11. Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, në dhomën e këshillimit, me vendimin nr. 00-2022-1038, datë 12.5.2022, ka vendosur mospranimin e rekursit, me arsyetimin se gjykatat kanë zhvilluar një proces të rregullt ligjor, duke garantuar zhvillimin e një hetimi të plotë dhe të gjithanshëm të çështjes dhe se rekursi nuk përmban shkaqe nga ato të parashikuara në nenin 58 të ligjit nr. 49/2012, “Për gjykatat administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”, të ndryshuar (*ligji nr. 49/2012*).

12. Me kërkesën e datës 15.9.2022 kërkuesja i është drejtuar Gjykatës Kushtetuese (*Gjykata*) me ankim kushtetues individual për shfuqizimin e vendimeve gjyqësore të të tria shkallëve të gjykimit. Kolegji i Gjykatës, në datën 5.12.2022, ka vendosur kalimin e çështjes për shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve.

II

Pretendimet në Gjykatën Kushtetuese

13. Kërkuesja, në mënyrë të përmbledhur, ka parashtruar se i janë cenuar:

13.1 *E drejta e aksesit dhe ajo për t’u njoftuar*, pasi nuk është njoftuar për shpronësimin dhe gjykatat kanë vepruar në kundërshtim me nenet 6 dhe 14 të ligjit nr. 8561/1999 dhe në asnjë shkallë të gjyimit nuk është provuar se ajo është njoftuar për shpronësimin dhe vlerën e tij.

13.2 *E drejta e pronës private*, pasi kërkuesja është shpronësuar në vlerë më të ulët nga sa parashikon VKM-ja nr. 187/2013. Gjykatat, duke mos pranuar padinë e kërkueses, kanë vepruar në

kundërshtim me pikat 1, 4 dhe 5 të nenit 41 të Kushtetutës. Shpronësimi ose kufizimi i së drejtës së pronës bëhet vetëm kundrejt një shpërblimi të drejtë, ndaj gjykatat duhet të shpreheshin për thelbin e padisë në lidhje me shpërblimin e drejtë të pasurisë së kërkuës dhe më pas të përcaktonin masën e këtij shpërblimi. Vlerësimi i tyre është haptazi i padrejtë dhe në kundërshtim me legjislacionin në fuqi.

14. Subjekti i interesuar, Këshilli i Ministrave, në mënyrë të përmbledhur, ka prapësuar si vijon:

14.1 Në lidhje me të drejtën e pronës, pretendimet e kërkuës mbështeten në mospërputhjen e vlerës së shpërblimit të shpronësimit me vlerën që ka sipas saj prona në treg. Kërkuësja nuk i ka ngritur pretendimet në nivel kushtetues, në kuptim të shkeljes së standardeve të procesit të rregullt ligjor, madje shkaqet që ajo ka parashtruar nuk kanë të bëjnë me çështje ligji, por me çështje fakti, që i përkasin juridiksionit gjyqësor të zakonshëm dhe jo atij kushtetues. Kërkuësja ka pretenduar vlerësimin sipas VKM-së nr. 187/2013, që nuk ishte miratuar ende në kohën kur ajo është shpronësuar.

14.2 Pretendimet e kërkuës janë të pabazuara dhe nuk i përgjigjen procedurës së zhvilluar dhe mënyrës së zhvillimit të pronës. Gjithashtu, ndërhyrja është proporcionale dhe kërkuës i është dhënë një shpërblim i drejtë për pronën e shpronësuar. Kushtetuta i ka lënë hapësirë ligjvënësit për të rregulluar mënyrën dhe kriteret për shpërblimin e pronarëve privatë të shpronësuar, si dhe ka vendosur rregulla për masën e kompensimit. VKM-të nr. 408/2011 dhe nr. 129/2012 kanë dalë në bazë dhe në zbatim të ligjit dhe akteve nënligjore, si dhe procedurave e metodikave ligjore.

14.3 Pretendimi për cenimin e së drejtës për t'u njoftuar është i pabazuar, pasi procedura e garantuar nga ligji nuk cenon parimet e procesit administrativ për njoftimin e drejtpërdrejtë të individit. Njoftimi me shpallje në Fletoren Zyrtare dhe nëpërmjet afishimit ose shpalljes publike, janë forma të njohura nga Kodi i Procedurave Administrative për njoftimin dhe marrjen dijeni. Mosnjoftimi personalisht nuk përbën mangësi në procedurë, pasi në çdo rast njoftimi është realizuar në një formë tjetër të parashikuar nga ligji. Gjykata Administrative e Apelit ka arsyetuar faktin se kërkuësja, pavarësisht dijenisë që ka pasur, nuk e ka paraqitur padinë brenda afatit të parashikuar nga ligji.

15. Subjekti i interesuar, ARRSH-ja, në mënyrë të përmbledhur, ka prapësuar se vendimet e gjykatave administrative të të tria shkallëve të gjykimit janë në përputhje me ligjin procedural e material dhe Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë me të drejtë ka vlerësuar se shkaqet e ngritura në rekurs nuk janë nga ato të parashikuara në nenin 58 të ligjit nr. 49/2012.

16. Subjekti i interesuar, MIE-ja, në mënyrë të përmbledhur, ka prapësuar si vijon:

16.1 Vlerësimi i të dyja pasurive të kërkuës është bërë bazuar në ligj dhe kundrejt një shpërblimi të arsyeshëm. Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë është bazuar në ligjin e posaçëm për shpronësimet dhe nuk ka cenuar asnjë të drejtë kushtetuese.

16.2 Kërkuësja e ka paraqitur padinë jashtë afatit të përcaktuar në ligj. Ajo i është drejtuar gjykatës në datën 23.7.2012, ndërkohë që ka pasur dijeni për VKM-në e shpronësimit, pasi në datat 18.8.2011 dhe 19.4.2012 i është drejtuar me kërkesë ARRSH-së për kalimin e vlerës së shpronësimit të përcaktuar sipas këtyre akteve nënligjore. Ndërkohë që, në datën 11.10.2012, gjatë veprimeve përgatitore, ajo ka kërkuar anulimin e pjesshëm të VKM-ve.

16.3 Gjatë gjykimit të çështjes në Gjykatën Administrative të Shkallës së Parë Tiranë është provuar plotësisht se VKM-të e shpronësimit të kërkuës mbajnë datë më të hershme se VKM-ja nr. 187/2013, sipas së cilës ajo kërkonte të vlerësohej.

16.4 Vendimi i Gjykatës Administrative të Apelit është i arsyetuar dhe nuk i ka shkelur kërkuës asnjë të drejtë kushtetuese. Ajo nuk ka dhënë argumente se përse gjykatat, duke rrëzuar padinë, kanë vepruar në kundërshtim me pikat 1, 4 dhe 5 të nenit 41 të Kushtetutës. Pretendimi se vlerësimi i

pronës nuk është bërë sipas VKM-së nr. 1620/2008 është i pabazuar, pasi vlerësimi i pasurisë është bërë sipas pikës 7 të VKM-së nr. 138/2000 me procedurë përjashtimore dhe është vlerësuar i bazuar në ligj nga gjykatat.

17. Subjekti i interesuar, MFE-ja, ndonëse është njoftuar rregullisht, nuk ka paraqitur prapësime me shkrim.

III

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. Për legjitimimin e kërkujes

18. Çështja e legjitimitetit (*locus standi*) është vlerësuar nga Gjykata si një ndër aspektet kryesore që lidhet me inicimin e një procesi kushtetues. Sipas neneve 131, pika 1, shkronja “F” dhe 134, pikat 1, shkronja “i” dhe 2, të Kushtetutës, si dhe nenit 71 të ligjit nr. 8577/2000, çdo individ, person fizik ose juridik, subjekt i së drejtës private dhe publike, mund të vërë në lëvizje Gjykatën për gjykimin përfundimtar të ankesave kundër çdo akti të pushtetit publik ose vendimi gjyqësor që cenon të drejtat dhe liritë themelore të garantuara në Kushtetutë. Ankimi kushtetues individual, në çdo rast, duhet të plotësojë kriteret kumulative të nenit 71/a të ligjit nr. 8577/2000, që lidhen me shterimin e mjeteve juridike efektive, afatin e paraqitjes së kërkesës, pasojat negative të pësuar në mënyrë të drejtpërdrejtë e reale, mundësinë për rivendosjen e së drejtës së shkelur, si dhe rregullimet e veçanta ligjore të shqyrtimit paraprak të kërkesës.

19. Gjykata çmon se kërkuësja, si individ, legjitimohet *ratione personae*, bazuar në nenet 131, pika 1, shkronja “F” dhe 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës, pasi ka qenë palë në procesin gjyqësor ndaj të cilit ka ngritur pretendime në këtë Gjykatë, për rrjedhojë ka interes të drejtpërdrejtë në çështjen e parashtruar.

20. Lidhur me kriterin e *shterimit të mjeteve juridike efektive*, sipas neneve 131, pika 1, shkronja “F” dhe 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës, individ i mund t’i drejtohet Gjykatës me ankim kushtetues individual, vetëm pasi të ketë shteruar të gjitha mjetet juridike efektive për mbrojtjen e të drejtave kushtetuese që ai pretendon se i janë cenuar. Shterimi i mjeteve juridike ka të bëjë me kontrollin subsidiar që ushtron Gjykata Kushtetuese, përfshirë edhe rastet e shkeljes së të drejtave të individit (*shih vendimet nr. 11, datë 10.3.2023; nr. 23, datë 10.10.2022; nr. 56, datë 25.7.2017, të Gjykatës Kushtetuese*). Mjetet ligjore konsiderohen të shteruara kur, në varësi të rrethanave të çështjes, rregullat procedurale nuk parashikojnë mjete të tjera ankimi (*shih vendimet nr. 11, datë 10.3.2023; nr. 35, datë 1.11.2021; nr. 33, datë 1.11.2021, të Gjykatës Kushtetuese*).

21. Gjykata konstaton se kërkuësja ka paraqitur ankim kushtetues individual, pasi ka shteruar mjetet e ankimit në formë dhe substancë, duke i ngritur më parë pretendimet e parashtruara në këtë kërkesë në gjykatat e zakonshme. Për rrjedhojë, Gjykata çmon se kërkuësja nuk ka mjet tjetër juridik në dispozicion për mbrojtjen e të drejtave të saj kushtetuese përveç paraqitjes së ankimit kushtetues individual, ndaj ajo ka plotësuar edhe kriterin e shterimit të mjeteve juridike efektive.

22. Gjykata vlerëson se kërkuësja legjitimohet *ratione temporis*, pasi vendimi i kundërshtuar i Gjykatës së Lartë mban datën 12.5.2022, kurse ankimi kushtetues individual është paraqitur në datën 15.9.2022, pra brenda afatit 4-mujor të parashikuar nga neni 71/a, pika 1, shkronja “b”, i ligjit nr. 8577/2000.

23. Në lidhje me legjitimimin *ratione materiae* Gjykata vëren se kërkuësja ka pretenduar cenimin e së drejtës së aksesit dhe asaj për t’u njoftuar, pasi ajo nuk është njoftuar për shpronësimin dhe gjykatat kanë vepruar në kundërshtim me nenet 6 dhe 14 të ligjit nr. 8561/1999, si dhe të drejtën e pronës private, për shkak se nuk ka marrë përgjigje përfundimtare në lidhje me kërkimin e padisë për shpërblimin e drejtë të pasurisë së saj të shpronësuar dhe masën e këtij shpërblimi, sipas legjislacionit

në fuqi. Për rrjedhojë, nisur nga thelbi i pretendimeve të parashtruara, Gjykata, në zbatim të parimit *iura novit curia*, çmon ta analizojë çështjen në këndvështrim të nenit 42 të Kushtetutës, sipas të cilit prona nuk mund të cenohet pa një proces të rregullt ligjor dhe se kushdo, për mbrojtjen e së drejtës kushtetuese të pronës, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë. Në këtë drejtim, ajo do të vlerësojë nëse në procesin gjyqësor të kundërshtuar, në të cilin është vendosur mbi të drejtën e shpërblimit nga shpronësimi, është garantuar e drejta e aksesit e lidhur me standardin e arsytimit të vendimit gjyqësor.

B. Për themelin e pretendimeve

B.1. Për cenimin e së drejtës së aksesit të lidhur me standardin e arsytimit të vendimit gjyqësor

24. Kërkuesja ka pretenduar, në thelb, se ajo nuk është njoftuar për shpronësimin dhe gjykatat kanë vepruar në kundërshtim me nenet 6 dhe 14 të ligjit nr. 8561/1999 dhe në asnjë shkallë të gjykimit nuk është provuar se ajo është njoftuar për shpronësimin dhe vlerën e tij.

25. Subjekti i interesuar, Këshilli i Ministrave, ka prapësuar se pretendimet e kërkueses mbështeten në mospërputhjen e vlerës së shpronësimit me vlerën që ka sipas saj prona në treg. Kërkuesja nuk i ka ngritur pretendimet në nivel kushtetues, në kuptim të shkeljes së rregullave të procesit të rregullt ligjor, madje shkaqet që ajo ka parashtruar nuk kanë të bëjnë as me çështje ligji, por me çështje fakti, që i përkasin juridiksionit gjyqësor të zakonshëm dhe jo atij kushtetues. Kërkuesja ka pretenduar vlerësimin sipas VKM- së nr. 187/2013, e cila nuk ishte miratuar ende në kohën kur ajo është shpronësuar.

26. Sipas subjektit të interesuar, ARRSH-së, vendimet gjyqësore të të tria shkallëve të gjykimit janë në përputhje me ligjin procedural dhe material, ndërkohë që Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, me të drejtë, ka vlerësuar se shkaqet e ngritura në rekurs nuk janë nga ato të parashikuara në nenin 58 të ligjit nr. 49/2012.

27. Sipas subjektit të interesuar, MIE-së, vendimi i Gjykatës Administrative të Apelit është i arsytuar dhe nuk i ka shkelur kërkueses asnjë të drejtë kushtetuese. Në kërkesë nuk janë dhënë argumente se përse gjykatat, duke rrëzuar padinë, kanë vepruar në kundërshtim me pikat 1, 4 dhe 5 të nenit 41 të Kushtetutës. Pretendimi i kërkueses se vlerësimi i pronës nuk është bërë sipas VKM-së nr. 1620/2008 është i pabazuar, pasi vlerësimi i pasurisë është bërë sipas pikës 7 të VKM-së nr. 138/2000 me procedurë përjashtimore dhe është vlerësuar i bazuar në ligj nga gjykatat.

28. Neni 42 i Kushtetutës parashikon, ndër të tjera, se prona nuk mund të cenohet pa një proces të rregullt ligjor dhe se kushdo, për mbrojtjen e saj, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë dhe publik brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e caktuar me ligj. Ndërsa neni 41 i Kushtetutës garanton të drejtën e pronës private (*pika 1*) dhe lejon që ligji të parashikojë shpronësime ose kufizime në ushtrimin e së drejtës së pronës vetëm për interesa publike (*pika 3*), të cilat lejohen vetëm përkundrejt një shpërblimi të drejtë (*pika 4*). Njëherazi kjo dispozitë e rregullon shprehimisht të drejtën e aksesit në gjykatë për individin e shpronësuar, duke parashikuar se për mosmarrëveshjet lidhur me masën e shpërblimit mund të bëhet ankim në gjykatë (*pika 5*).

29. Gjykata ka pohuar se me anë të shpronësimit një subjekt mund të privohet nga e drejta e pronësisë që ka në favor të një subjekti tjetër përgjithësisht publik, por jo detyrimisht. Ndër të tjera, Gjykata është shprehur se e drejta e pronës private është e garantuar nëse në rastet e shpronësimit shteti merr përsipër të respektojë kufizimin në përmbushje të një interesi publik, kundrejt një shpërblimi të drejtë dhe në respektim të së drejtës së ankimit të individit të cenuar për masën e shpërblimit. Në këto raste, për sa i takon së drejtës së aksesit në gjykatë, neni 42 nuk konkurron me nenin 41, pika 5, të Kushtetutës (*shih vendimet nr. 40, datë 22.12.2022; nr. 35, datë 10.10.2007, të Gjykatës Kushtetuese*).

30. Gjykata ka vlerësuar vazhdimisht se administrimi i mirë i drejtësisë fillon me garancinë që një individ të ketë akses në gjykatë për t'i siguruar atij të gjitha aspektet e një forme gjyqësore të

shqyrtimit të çështjes. Kjo e drejtë e individit nuk përfshin vetëm të drejtën për të filluar një proces, por edhe të drejtën për të pasur, nga ana e gjykatës, një zgjidhje përfundimtare për mosmarrëveshjen objekt gjykimi, pasi akses në gjykatë duhet të jetë thelbësor dhe jo thjesht formal. Në rast se mohohet kjo e drejtë, procesi konsiderohet i parregullt, sepse akses në gjykatë është, para së gjithash, një kusht kryesor për të realizuar mbrojtjen e të drejtave të tjera të individit. Shteti i së drejtës nuk mund të konceptohet pa u njohur individëve të drejtën dhe mundësinë për t'iu drejtuar gjykatës (*shih vendimet nr. 11, datë 21.4.2022; nr. 52, datë 14.11.2014, të Gjykatës Kushtetuese*). Në këtë kuptim, e drejta për të pasur akses në gjykatë i garanton individit të drejtën për t'iu drejtuar gjykatës dhe për të marrë një përgjigje përfundimtare prej saj, të arsyetuar, për pretendimet e ngritura (*shih vendimet nr. 11, datë 21.4.2022; nr. 17, datë 24.3.2014, të Gjykatës Kushtetuese*). Megjithatë, e drejta e aksesit mund të kufizohet kur bëhet fjalë për kushtet e pranueshmërisë së një ankimi, siç janë afatet e përcaktuara në Kushtetutë dhe ligje, të cilat janë në funksion të parimit të sigurisë juridike (*shih vendimet nr. 40 datë 22.12.2022; nr. 9, datë 7.2.2017; nr. 18, datë 31.3.2014; nr. 17, datë 19.6.2009, të Gjykatës Kushtetuese*).

31. Nenet 42 dhe 142, pika 1, të Kushtetutës i garantojnë individit të drejtën për një proces të rregullt ligjor, përfshirë të drejtën për të pasur një vendim të arsyetuar. Lidhur me këtë, në jurisprudencën e saj Gjykata ka theksuar se vendimi duhet të mbështetet vetëm mbi faktet që janë paraqitur gjatë procesit gjyqësor dhe duhet të përmbajë bazën ligjore mbi të cilën bazohet zgjidhja e mosmarrëveshjes, analizën e provave dhe mënyrën e zgjidhjes së mosmarrëveshjes. Ai, në çdo rast, duhet të jetë logjik, i rregullt në formë dhe i qartë në përmbajtje. Për sa u përket vendimeve të Gjykatës së Lartë në dhomën e këshillimit, jurisprudenca kushtetuese ka pranuar se kërkesat e një procesi të rregullt ligjor mund të plotësohen edhe me një arsyetim të kufizuar të tyre, kur në pjesën hyrëse të vendimit janë listuar shkaqet e rekursit (*shih vendimet nr. 16, datë 16.3.2021; nr. 2, datë 11.2.2021; nr. 9, datë 26.3.2018; nr. 8, datë 26.2.2015, të Gjykatës Kushtetuese*). Vlerësimi i fakteve dhe rrethanave të çështjes, si dhe interpretimi i ligjit, janë kompetenca të gjykatave të sistemit gjyqësor të zakonshëm dhe, si të tilla, nuk mund të jenë objekt i gjykimit kushtetues (*shih vendimin nr. 7, datë 7.2.2017, të Gjykatës Kushtetuese*). Problemet e interpretimit dhe të zbatimit të ligjit mund të merren në konsideratë nga Gjykata vetëm nëse përmes këtij procesi cenohen të drejta kushtetuese themelore. Në këto raste, ajo bën një vlerësim të natyrës kushtetuese të dallueshëm nga ai i gjykatave të juridiksionit të zakonshëm (*shih vendimet nr. 3, datë 17.2.2022; nr. 2, datë 17.2.2022, të Gjykatës Kushtetuese*).

32. Duke iu kthyer çështjes konkrete në shqyrtim, Gjykata vëren se kërkesja, në datën 23.7.2012, ka paraqitur një kërkesëpadi përmes së cilës ka kërkuar pagimin e dëmshpërblimit në masën 1.749.038 lekë për truallin e shpronësuar asaj për interes publik me VKM-në nr. 408/2011 dhe VKM-në nr. 129/2012, me pretendimin se masa e akorduar asaj nuk përbën shpërblim të drejtë dhe se nuk është llogaritur sipas ligjit dhe akteve nënligjore në zbatim të tij. Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë, e cila e ka regjistruar çështjen pas shpalljes së moskompetencës lëndore dhe dërgimit të akteve nga Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, gjatë veprimeve përgatitore ka pranuar kërkesën e kërkueses për saktësimin e objektit të padisë. Sipas objektit të saktësuar të padisë është kërkuar anulimi i pjesshëm i VKM-ve nr. 408/2011 dhe nr. 129/2012 për masën e shpërblimit, për sa i përket vlerës së shpronësimit, si dhe detyrimi i të paditurve për pagimin e vlerës së shpërblimit për shpronësim sipas VKM-së nr. 187/2013, në shumën 836,0437 lekë, si diferencë e papaguar. Mosmarrëveshja është shqyrtuar në themel sipas objektit të saktësuar të padisë dhe në përfundim të gjykimit ajo është rrëzuar si e pabazuar në ligj. Gjykata e shkallës së parë ka vlerësuar se padia është paraqitur brenda afatit ligjor, referuar faktit se për kërkuesen nuk ka pasur asnjë njoftim të drejtpërdrejtë për aktet e shpronësimit objekt padie, sikurse përcaktonte neni 24 i ligjit nr. 8561/1999, por, nga ana tjetër, e ka vlerësuar të pabazuar pretendimin e saj për llogaritje të gabuar të

shpërblimit për shpronësimin, për sa kohë ky pretendim i referohej VKM-së nr. 187/2013, e cila nuk ka qenë në fuqi në kohën e shpronësimit, ndërkohë që nuk mund të vlerësohet bazueshmërinë e këtij pretendimi mbi referenca të tjera, në respektim të detyrimit për t'u shprehur vetëm për atë që i kërkohej.

33. Gjykata Administrative e Apelit, megjithëse ka vendosur lënien në fuqi të vendimit nr. 4018, datë 11.7.2014, të Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë, ka bërë një arsyetim të ndryshëm, duke argumentuar se padia është paraqitur jashtë afatit 30-ditor, referuar ditës së botimit në Fletoret Zyrtare të VKM-ve të kundërshtuara. Sipas asaj gjykate, kërkesja e ka depozituar kërkesëpadinë në datën 23.7.2012 dhe, më pas, në datën 11.10.2012, gjatë fazës së veprimeve përgatitore, ka paraqitur kërkesë për shtimin e objektit të padisë, duke kërkuar edhe anulimin e VKM-ve nr. 408/2011 dhe nr. 129/2012. Në këto rrethana, kërkitimi për anulimin e pjesës të këtyre akteve është konsideruar jashtë afatit ligjor 30-ditor. Ajo ka vlerësuar, gjithashtu, se ky kërkitim është jashtë afatit edhe nëse do të merrej në konsideratë data 10.7.2012, në të cilën kërkesja pretendon se ka ardhur në dijeni të shpronësimit (*shih faqen 5 të vendimit të gjykatës së apelit*). Për rrjedhojë, duke vlerësuar se përcaktimi i vlerës së shpërblimit për shpronësimin është i lidhur me këto VKM dhe për sa kohë kërkitimi për anulimin e tyre është paraqitur jashtë afatit të përcaktuar në ligj, gjykata e ka gjetur të drejtë rrëzimin e padisë nga gjykata e shkallës së parë, duke mos i shqyrtuar pretendimet e ngritura në ankimin e kërkeses.

34. Në rekursin drejtuar Gjykatës së Lartë kërkesja ka parashtruar, se *gjykatat, në kundërshtim me nenin 31 të KPC-së, edhe pse themeli i kërkitimit ishte shpërblimi i drejtë për shpronësimin e pasurisë, nuk janë shprehur nëse kjo kërkesë ishte e drejtë ose jo dhe, mbi këtë bazë, të përcaktonin masën e shpërblimit sipas varianteve të llogaritura nga ekspertët (ato ligjore dhe vlerën e tregut)*. Në këtë mënyrë, **gjykata e shkallës së parë nuk ka zhvilluar një proces të rregullt ligjor, duke i mohuar asaj një të drejtë kushtetuese, qëndrim që është pasuar nga Gjykata Administrative e Apelit, e cila, megjithëse pranon se padia është paraqitur në kohë, ka konsideruar si jashtë afatit saktësimin e objektit të padisë.** Sipas kërkeses, ky arsyetim është alogjik dhe në kundërshtim me ligjin, pasi thelbi i padisë së paraqitur në afat ka qenë kundërshtimi i dy VKM-ve, me të cilat është caktuar një vlerë shpronësimi e padrejtë, ndërkohë që saktësimi i objektit të padisë është bërë me orientimin e gjykatës së shkallës së parë, dhe se ky saktësim nuk mund të barazohej me paraqitjen e një padie të re. Nga njëra anë, ajo gjykatë pranon se dëmshpërblimi për kërkesen është depozituar në datën 10.7.2012 dhe padia është paraqitur në datën 23.7.2012, ndërsa, nga ana tjetër, e konsideron padinë të paraqitur jashtë afatit ligjor 30-ditor, referuar datës së paraqitjes së kërkesës për saktësimin e objektit të padisë. Për sa më sipër, ajo ka pretenduar cenimin e parimit të sigurisë juridike dhe së drejtës për proces të rregullt, për shkak se **nuk ka marrë përgjigje përfundimtare për thelbin e kërkitimit, pra nëse i është prekur e drejta e pronës private, ndërkohë që ligji i garanton një gjykim të drejtë dhe të paanshëm për të rivendosur në vend të drejtën e shkelur.**

35. Referuar këtyre shkaqeve të parashtruara në rekurs, Gjykata vëren se ato, në thelb, kanë natyrë kushtetuese, pasi lidhen me të drejtën e shpërblimit të drejtë për shpronësimin e pronës, në kuptim të nenit 41, pika 4, si dhe të drejtën për t'u ankuar për masën e këtij shpërblimi, të garantuar nga neni 41, pika 5, i Kushtetutës. Në këtë kuptim, rrëzimi i padisë nga gjykata e apelit si e paraqitur jashtë afatit, duke e lidhur këtë afat me momentin e paraqitjes së kërkesës për saktësimin e objektit të padisë dhe duke e konsideruar atë padi të re, lidhet me të drejtën e kërkeses për të marrë përgjigje përfundimtare për kërkimet e saj të paraqitura në objektin e padisë së paraqitur në gjykatat e zakonshme.

36. Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, pasi ka marrë në shqyrtim rekursin, ka arritur në përfundimin se ai nuk përmban shkaqe nga ato që parashikohen në nenin 58 të ligjit nr. 49/2012 dhe se përfundimi i arritur nga Gjykata Administrative e Apelit është rrjedhojë e respektimit dhe zbatimit

të drejtë të kërkesave procedurale. Sipas tij, gjykatat kanë zhvilluar një proces të rregullt ligjor, duke garantuar zhvillimin e një hetimi të plotë dhe të gjithanshëm të çështjes, si dhe kanë sqaruar plotësisht rrethanat dhe faktet që lidhen me mosmarrëveshjen objekt gjykimi, duke bërë një cilësim të saktë të fakteve dhe veprimeve që lidhen me të (*shih paragrafin 13 të vendimit të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë*).

37. Referuar natyrës së gjykimit kushtetues të kërkesave individuale, Gjykata tashmë ka qëndrim të konsoliduar se, në zbatim të parimit të *subsidiaritetit*, kontrolli i respektimit të standardeve kushtetuese për një proces të rregullt ligjor është funksion për më tepër i Gjykatës së Lartë (*shih vendimet nr. 19, datë 7.7.2022; nr. 6, datë 16.2.2021, të Gjykatës Kushtetuese*). Me ndryshimet e reja kushtetuese, neni 141 i Kushtetutës i ka dhënë Gjykatës së Lartë kompetencën e shqyrtimit të çështjeve lidhur me kuptimin dhe zbatimin e ligjit për të siguruar njësimin ose zhvillimin e praktikës gjyqësore sipas ligjit (*shih vendimin nr. 17, datë 30.3.2021, të Gjykatës Kushtetuese*). Respektimi rigoroz i ligjit përbën detyrim për Gjykatën e Lartë, për shkak të pozicionit dhe rolit të saj si gjykatë ligji, për sa kohë ajo ka për detyrë të kontrollojë mënyrën e zbatimit të ligjit material dhe procedural nga ana e gjykatave më të ulëta (*shih vendimin nr. 16, datë 16.3.2021, të Gjykatës Kushtetuese*). Është detyrë e Gjykatës së Lartë që, si gjykatë ligji, të arsyetojë, qoftë edhe minimalisht, në rastet kur pretendimet e ngritura në rekurs kanë të bëjnë me interpretimin e ligjit, veçanërisht kur interpretimi i ligjit lidhet me të drejta kushtetuese substanciale të individit (*shih vendimet nr. 29, datë 1.11.2022; nr. 19, datë 7.7.2022, të Gjykatës Kushtetuese*).

38. Gjykata vlerëson se thelbi i procesit të zhvilluar në gjykatat e zakonshme lidhet me të drejtën e kërkuar për të kërkuar shpërblim të drejtë për shpronësimin për interes publik të pasurive të saj, nëpërmjet ankimit në gjykatë të masës së shpërblimit të njohur me VKM-të e kundërshtuara, për të cilën ajo nuk ka marrë përgjigje përfundimtare nga gjykatat e zakonshme, në kushtet kur gjykata e apelit, edhe pse ka lënë në fuqi vendimin e gjykatës së shkallës së parë, e ka konsideruar padinë të paraqitur jashtë afatit, duke mbajtur një qëndrim të ndryshëm nga gjykata e shkallës së parë, e cila e ka konsideruar padinë të paraqitur në afat, për sa kohë për kërkuar nuk ka pasur njoftim të drejtpërdrejtë për aktin e shpronësimit. Gjykata e apelit, në ndryshim nga gjykata e shkallës së parë, ka vlerësuar se kundërshtimi i masës së shpërblimit është i lidhur me VKM-të që kanë përcaktuar shpronësimin dhe shpërblimin e pronarit të shpronësuar dhe duke e konsideruar kërkesën për saktësimin e objektit të kërkesëpadisë si shtesë të objektit të saj, pra si një kërkim të ri, ka vlerësuar se padia është paraqitur jashtë afatit 30-ditor nga dita e botimit të këtyre akteve në Fletoret Zyrtare. Si pasojë e këtij interpretimi, kjo gjykatë ka vendosur lënien në fuqi të vendimit të gjykatës së shkallës së parë për rrëzimin e padisë, duke lënë pa përgjigje përfundimtare pretendimet e kërkuar në lidhje me kërkimet e padisë dhe të riparaqitura në ankimin ndaj vendimit të gjykatës së shkallës së parë, për sa i përkiste masës së shpërblimit nga shpronësimi.

39. Gjykata vëren se kërkuarja ka bërë rekurs ndaj vendimit të gjykatës së apelit për mënyrën se si ajo ka interpretuar ligjin lidhur me saktësimin e objektit të padisë, si dhe njoftimin për shpronësimin dhe vlerën e tij. Si pasojë e këtij interpretimi, Gjykata e Apelit ka vlerësuar se padia ishte paraqitur jashtë afatit dhe ka vendosur rrëzimin e saj, ndaj kërkuarja nuk ka marrë përgjigje përfundimtare për pretendimet e saj. Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë është mjaftuar duke u shprehur se gjykatat kanë zhvilluar një proces të rregullt ligjor dhe se rekursi nuk përmban shkaqe nga ato të parashikuara në ligj.

40. Në këtë kuptim, Gjykata e Lartë, për shkak të pozicionit dhe rolit të saj si gjykatë ligji, duhej të shprehej në lidhje me këtë qëndrim të mbajtur nga gjykata më e ulët dhe të ushtronte funksionin e saj subsidiar, duke i dhënë përgjigje të arsyetuar subjektit të shpronësuar për pretendimin e tij. Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë, duke vendosur mospranimin e rekursit, ka sjellë si pasojë cenimin e së drejtës së aksesit të kërkuar, si dhe duke mos u kthyer përgjigje pretendimeve të

ngritura në rekurs me natyrë kushtetuese, nuk përmbush kriteret e vendosura nga jurisprudenca kushtetuese për respektimin e standardit të arsyetimit të vendimit gjyqësor.

41. Për sa i përket pretendimit për cenimin e së drejtës së pronës private, Gjykata çmon të mos ndalet në analizimin e tij, për sa kohë që çështja do të merret përsëri në shqyrtim nga Gjykata e Lartë.

42. Në përfundim, Gjykata vlerëson se kërkesa është e bazuar sipas arsyetimit të mësipërm të këtij vendimi, ndaj ajo duhet të pranohet pjesërisht.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të neneve 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës, si dhe neneve 72 e vijuese të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, njëzëri,

VENDOSI:

1. Pranimin e pjesshëm të kërkesës.
2. Shfuqizimin e vendimit nr. 00-2022-1038, datë 12.5.2022 të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë, si të papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.
3. Dërgimin e çështjes për rishqyrtim në Kolegjin Administrativ të Gjykatës së Lartë.
Ky vendim është përfundimtar, dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Marrë më 23.3.2023.

Shpallur më 24.4.2023.

Kryetare: Holta Zaçaj

Anëtarë: Fiona Papajorgji, Marsida Xhaferllari, Ilir Toska, Sonila Bejtja, Elsa Toska, Sandër Beci, Marjana Semini, Genti Ibrahim